

Motion till riksdagen 2016/17:2324

av **Kent Ekeröth och Adam Marttinen (båda SD)**

Åtgärder för kronvittnen och vittnesskydd

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att införa ett kronvitnesssystem och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om utökad vittnesskyddsverksamhet och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att införa en möjlighet till anonyma vittnen och tillkännager detta för regeringen.

Motivering

Genom proposition 2014/15:37 Strafflindring vid medverkan till utredning av egen brottslighet infördes en reglering om strafflindring vid medverkande till utredning av egen brottslighet, vilket är positivt. Dock anser vi i likhet med tidigare förslag från Sverigedemokraterna att man även bör införa ett system med så kallade kronvittnen, d.v.s. där strafflindring även kan ges när en tilltalad medverkar till utredningen av andras brott, inte bara sina egna.

Som propositionen själv konstaterar (s. 13) har Danmark en sådan ordning där ”det ska även beaktas om gärningsmannen lämnat upplysningar som är avgörande för utredningen av andras brott”. Även Norge har antagit en liknande lag som beaktar om ”den tilltalade i väsentlig grad bidragit till uppklarandet av andra brott”.

Frågan om kronvittnen har behandlats tidigare i Sverige. Fängelsestraffkommittén (SOU 1986:14) angav främst tre skäl emot ett sådant system: För det första skulle genom kronvitnesssystemet ett beteende som annars ses som mindre tilltalande, att skvallra på andra, direkt uppmuntras. Detta skäl betecknades dock av kommittén inte som tungt vägande. För det andra pekade kommittén på risken att dominerande brottslingar, genom lögn om andra svagare individer som de inte har så mycket att frukta från eller genom dimridåer om svårutredda händelser, försöker skaffa sig fördelar. För det tredje menade kommittén att ett system med kronvittnen, för att ge positiv effekt, måste innebära att polisen förespeglar den misstänkte vissa fördelar. Det

kan då finnas en risk att polisen eller åklagaren skulle kunna frestas att ge sken av större fördelar än domstolen kan förväntas ge.

Även Beredningen för rättsväsendets utveckling behandlade frågan om kronvittnen i sitt slutbetänkande Ett effektivare brottmålsförfarande – några ytterligare åtgärder (SOU 2005:117). Bedömningen gjordes att det inte nu bör införas en särskild bestämmelse för kronvittnen. Vad gäller skälen mot att införa ett sådant system hänvisade utredningen till Fängelsestraffkommitténs uttalanden. Ett ytterligare skäl som anfördes av utredningen var att bevisvärdet av de uppgifter ett kronvittne lämnar kan ifrågasättas.

Vi instämmer inte i de bedömningar som gjorts tidigare utan vill se någon form av kronvitnesssystem i Sverige i likhet med våra grannländer Norge och Danmark. Även Storbritannien har ett sådant system.

Att ett kronvitnesssystem uppmuntrar ”ett beteende som annars ses som mindre tilltalande, att skvallra på andra” får anses som ett mycket svagt argument, vilket kommittén själv erkände. Att uppmuntra till att ange brottslingar är knappast ”mindre tilltalande” utifrån ett samhällsperspektiv.

Kommitténs andra argument om att ”dominerande brottslingar, genom lögnen om andra svagare individer som de inte har så mycket att frukta från eller genom dimridåer om svårutredda händelser, försöker skaffa sig fördelar” anser vi också är rätt svagt utifrån hur vi vill se ett sådant system. Tanken bör självfallet vara att använda brottslingar på lägre nivå i hierarkin för att lagföra brottslingar högre upp i en brottskedja eller organisation. På samma sätt som propositionen utvecklar tillämpningsområdet för strafflindring vid egen brottslighet bör även ett tillämpningsområde definieras för medverkan till utredning om andras brottslighet. Propositionen anger exempelvis (s. 22): ”Strafflindring kan emellertid inte komma i fråga i alla situationer där den misstänkte i och för sig är villig att medverka”. Detta bör även vara fallet vid ett kronvitnesssystem. Ur ett samhällsperspektiv är det ju av större intresse att kunna lagföra ledarna inom den brottsliga världen. Skrivningarna rörande kronvitnesssystem bör därför innefatta att strafflindring inte bör aktualiseras om den samlade bedömningen av den position som den eller de individer som anges har samt de brott de anges för är av ringa grad. Skrivningarna omkring detta får givetvis regleras noggrant men det går att göra det tydligt att det handlar om att komma upp i näringskedjan så att säga i första hand.

För det tredje menade kommittén att ett system med kronvittnen, för att ge positiv effekt, måste innebära att polisen förespeglar den misstänkte vissa fördelar. Det kan då finnas en risk att polisen eller åklagaren skulle kunna frestas att ge sken av större fördelar än domstolen kan förväntas ge. Detta kan självfallet regleras enkelt genom att polis och åklagare får krav på sig att tydligt redogöra att det är domstolen som avgör påföljd och straffmätning men att medverkan till utredningen tas i beaktande enligt lag.

Slutligen har det även anförts att bevisvärdet av de uppgifter ett kronvittne lämnar kan ifrågasättas. Samma farhåga har dock diskuterats i frågan om medverkan till utredning av egen brottslighet. På sidan 18 i propositionen står det: ”Det är naturligtvis en given utgångspunkt att beviskraven upprätthålls även i de fall där den tilltalades egna uppgifter ligger till grund för utredningen. Behövliga utredningsåtgärder ska alltså vidtas för att kontrollera riktigheten av den misstänktes uppgifter, precis som enligt den nuvarande ordningen.” Detsamma ska givetvis gälla för ett kronvitnesssystem.

Uppgifter som ett kronvittne lämnar måste vara verifierbara, konkreta och vara av väsentlig betydelse för utredningen. Exempelvis kan det handla om uppgifter om var stöldgods, vapen som använts vid brott, möten, telefonnummer eller personer befinner

sig eller andra uppgifter som på olika sätt kan verifieras. Precis som regeringen anser att det bör ”finnas goda förutsättningar att upptäcka eventuella felaktigheter” för medverkan till utredning av egen brottslighet anser vi att det även finns goda förutsättningar att upptäcka eventuella felaktigheter med ett kronvittnes uppgifter.

Efter samtal med flera personer inom rättsväsendet och brottsbekämpningen framgår det att det finns en efterfrågan på att införa ett kronvitnesssystem i Sverige. Hur stor strafflindring någon ska kunna få får utredas närmare. Med beaktande av att argumenten emot kronvitnesssystem enligt oss är rätt svaga menar vi att fördelarna överväger:

- snabbare handläggningstider, speciellt i mindre komplicerade ärenden
- kortare häktningstider, mindre häktningar med restriktioner, vilket är bra ekonomiskt och mer humant
- incitament för misstänkta att berätta om sin egen brottslighet och andras, vilket ökar chanserna att lagföra personer högre upp i hierarkin och andra inblandade.

Det är med andra ord flera fördelar inte minst ekonomiskt, men även resursmässigt kan det hjälpa brottsbekämpande myndigheter. Man kan också se det ur moraliskt/rättsvårdande perspektiv att det ger oss större möjligheter att lagföra de människor som tjänar mycket pengar på brottslighet, som utnyttjar och skadar andra människor och staten.

Med ett införande av kronvitnesssystem kommer det också ställas högre krav på vittnesskydd. Vi anser därmed att det bör tillsättas en utredning över hur deras skydd kan förbättras samt en tydlig budgetering för att hantera de extrakostnader ett utbyggt vittnesskydd medför. Det bör finnas en grupp inom den del av polisen som är inriktad mot grov organiserad brottslighet som är specialutbildad för just vittnesskydd och får ett helhetsansvar i en sådan process.

Utöver detta bör Sverige utreda möjligheten till anonyma vittnen, vilket ska kunna inkludera vissa kategorier inom rättsväsendet, t.ex. spanare eller andra, för deras säkerhet och för att de inte ska bli igenkända när de utför sitt jobb.

Kent Ekeröth (SD)

Adam Marttinen (SD)